Veliki teret javnog trošenja i mera u kojoj ono povećava troškove u privredi Srbije dobro su poznati i ne iziskuju opse.nu argumentaciju. Iscrpne i pouzdane informacije o obimu i strukturi tog trošenja pružaju pre svega zvanične publikacije Ministarstva finansija Republike Srbije. statistički bilten, zvanični dokumenti i analitičke studije koji i u široj javnosti stiču sve veći renome, uveliko se citiraju i nesumnjivo vrše lako prepoznatljiv uticaj. Već i letimičan pogled na te različite publikacije omogućava da se zaključi da nam je država daleko najkrupniji i najmoćniji akter u raspolaganju resursima i da mnogo toga .to se odvija u našoj privredi i društvenoj zajednici kao celini zavisi od opredeljenja države i odluka postredstvom kojih, razume se uz oslonac na prinudu, poseže u raspoloživi dohodak i ostvaruje njegovu dalekosežnu preraspodelu. Pojam javnih sredstava, o kome je reč u ovom tekstu, definisan je u širem smislu. On prirodno obuhvata sve kategorije poreskih prihoda, ali i ostale dažbine iza kojih stoje mehanizmi državne prinude kao što su primanja organizacija obaveznog socijalnog osiguranja sa poznatim sastavnicama penzijskog i invalidskog osiguranja. Tu su zatim prihodi od privatizacije, međuarodne donacije, prilivi po osnovu javnog (posebno inostranog) zaduživanja i mogući prihodi po osnovu kreiranja novčane mase. Paralelno sa prihodima valja pomno pratiti i pažljivo razmatrati i rashode jer oni u pribli.no istoj meri predstavljaju materijalnu osnovu državne moći i jednako snažan skup instrumenata putem kojih država utiče na privredu, a raspodelu markantno odvaja od obrasca koji bi proistekao iz tržišnih i njima primerenih regulativnih mehanizama.

1. Fiskalno opterećenje i njegova profesionalna i opštedruštvena percepcija

O neodmerenom fiskalnom opterećenju privrede rekla je svoju argumentovanu i nepobitnu reč i struka i najšira javnost. Ni u stručnoj ni u široj javnosti nema kolebanja kad je u pitanju ocena velikih fiskalnih nameta i njihovih nepovoljnih razvojnih učinaka. Budući da je ocena prevelikog troška države i njenih zama.nih redistributivnih zahvata tako uverljivo formulisana na raznim nivoima stručnosti, neposredno sledi da ovde nije ostalo mnogo toga da se dokazuje. Dovoljno je tek ukazati na različite i brojne ocene koje su u širokom opticaju, a potom se pozabaviti krupnijim implikacijama visokog učešća fiskalnih nameta i javne potrošnje u dru.tvenom proizvodu ove zemlje. Strategija prezentacije ovih markantnih činjenica biće stoga veoma jednostavna. U prvom pododeljku ovog odeljka biće istaknut mali broj probranih i karakterističnih činjenica, a u drugom, ne.to obimnijem, neke sna.ne i doista upečatljive reakcije na fiskalni teret za koji se ne bi moglo reći da je dugoročno održiv.

2. Fiskalno opterećenje društva: neke karakteristične činjenice

Teret javnih dažbina lako se sagledava iz praktično svih dokumenata i studija koje produkuje i redovno objavljuje MFIN. U bilo kom redovnom mese
č
nom
Biltenu javnih
finansija
(npr. MFIN 2007b, s. 22, a potom ss. 24-47 i 50-4) mogu se na
ć
i sre
đ

ene cifre koje ne mogu a da ne proizvedu duboku impresiju u vezi sa istinski impozantnom masom sredstava koja na razne na
č
ine ubira i preraspodeljuje dr.ava posredstvom svojih brojnih agencija. Analiti
č
ke studije ura
đ
ene u MFIN-u i objavljene u njegovoj re.iji (npr. MFIN 2007a, 21-41) daju u tom pogledu jednu kolekciju vi.e sintetizovanih uvida, pa je i utisak o meri u kojoj dr.ava raspola.e tokovima proizvedenih dobara i usluga utoliko upe
č
atljviji. Za oblikovanje razumljive i ilustrativne predstave o razmerama dr.avnog posezanja u tokove kreiranja i, posebno, redistribicije proizvoda i dohotka posebno su pogodni memorandumi o bud.etu i ekonomskoj i fiskalnoj politici koji ve
ć
predstavljaju respektabilnu seriju i o va.nim aspektima dr.avne politike pru.aju operativno pogodne uvide ne samo skup.tini i njenim telima nego i naj.iroj javnosti.
[1]
Tako se u jednom od ovih novijih memoranduma (MFIN 2007c, ss. 30, 34-5) mogu na
ć
i sinteti
č
ke cifre koje o zahvatanjima i intervencijama dr.ave govore re
č
itije od bilo kakvih verbalnih komentara. Za 2007. godinu procenjeno je da su ukupni dr.avni prihodi (uklju
č
uju
ć
i i ne osobito velike kapitalne prihode ali bez kapitalnih transakcija) dosegli
č
itavih 40,1% bruto doma
ć
eg proizvoda (BDP), a da je na poreske prihode od tog iznosa otpalo 35,4%, odnosno blizu 90% javnih prihoda. Ukupni rashodi i izdaci našli su se na približno istom nivou i izneli 40,6% impliciraju
ć
i konsolidovani deficit od 0,5% BDP-a. Doduše, u jednom od novijih biltena (MFIN 2007b, s. 22) sadr.ana je informacija o
pozitivnoj
vrednosti konsolidovanog bilansa za prvih 11 meseci, i to na nivou od nepunih 2% BDPa. Ovim je usput ilustrovana nagla.ena nestabilnost
č
ak i ovako va.nih makroekonomskih pokazatelja, ali poenta je na (relativno) velikoj masi dru.tvenog proizvoda koja biva aproprisana, a potom i redistribuirana u dr.avnoj re.iji. Od zna
č

aja je da se i u ovom kontekstu naglasi da se mo
ć
dr.ave uspostavlja i ispoljava kroz
obe
kategorije, i kroz prihode i kroz rashode.
Ekonomski i finansijski tokovi se svode na istu resursnu masu, ali se mo
ć
javne vlasti (re)produkuje posve nezavisno po osnovu prihoda i po osnovu rashoda. Ta mo
ć
se jednom ispoljava prilikom fiskalnih aproprijacija, a potom još jednom, i to kroz zasebne mehanizme, prilikom formiranja izdataka i trošenja ubranih resursa. Ako u obra
č
unu relativnog fiskalnog optere
ć
enja BDP-a tokovi prihoda i rashoda i nisu aditivni, oni se u jednom širem smislu pokazuju kao aditivni kad je re
č
o formiranju mo
ć
i zasnovane na upravljanju prisvojenim resursima. Drugim re
č
ima, država uspostavlja i ispoljava svoju mo
ć
najpre prilikom prisvajanja dohotka u obezbe
đ
ivanju svojih prihoda, a potom
jo. jednom
prilikom alokacije i tro.enja tako ubranog dohotka
[2]
.

---

[1] Doc.dr. Meliha Bašić i Alma Malinović, PRIRUČNIK ZA INTERNU *REVIZIJU, Beograd, 1992.*

[2] Doc.dr. Meliha Bašić i Alma Malinović, PRIRUČNIK ZA INTERNU *REVIZIJU, Beograd, 1992.*

Rezime

Veliko fiskalno opterećenje nije moglo da promakne onom delu profesije koji je usmeren na praćenje makroekonmskih kretanja i proučavanje njihovih determinanti i implikacija. To je u stvari postala jedna od najfrekventnijih i najsna.nije intoniranih tema u svekolikoj tekućoj

naučnoj produkciji iz oblasti makroekonomske analize i ekonomske politike. O neodmerenom fiskalnom opterećenju privrede rekla je svoju argumentovanu i nepobitnu reč i struka i naj.ira javnost. Ni u stručnoj ni u .iroj javnosti nema kolebanja kad je u pitanju ocena velikih fiskalnih nameta i njihovih nepovoljnih razvojnih učinaka. Budući da je ocena prevelikog troška države i njenih zama.nih redistributivnih zahvata tako uverljivo formulisana na raznim nivoima stručnosti, neposredno sledi da ovde nije ostalo mnogo toga da se dokazuje. Dovoljno je tek ukazati na različite i brojne ocene koje su u .irokom opticaju, a potom se pozabaviti krupnijim implikacijama visokog učešća fiskalnih nameta i javne potrošnje u dru.tvenom proizvodu ove zemlje. Strategija prezentacije ovih markantnih činjenica biće stoga veoma jednostavna. Veliki teret javnog trošenja i mera u kojoj ono povećava troškove u privredi Srbije dobro su poznati i ne iziskuju opse.nu argumentaciju. Iscrpne i pouzdane informacije o obimu i strukturi tog trošenja pružaju pre svega zvanične publikacije Ministarstva finansija Republike Srbije. statistički bilten, zvanični dokumenti i analitičke studije koji i u .iroj javnosti stiču sve veći renome, uveliko se citiraju i nesumnjivo vrše lako prepoznatljiv uticaj. Već i letimičan pogled na te različite publikacije omogućava da se zaključi da nam je dr.ava daleko najkrupniji i najmoćniji akter u raspolaganju resursima i da mnogo toga .to se odvija u na.oj privredi i društvenoj zajednici kao celini zavisi od opredeljenja dr.ave i odluka postredstvom kojih, razume se uz oslonac na prinudu, poseže u raspoloživi dohodak i ostvaruje njegovu dalekosežnu preraspodelu. Pojam javnih sredstava, o kome je reč u ovom tekstu, definisan je u širem smislu. On prirodno obuhvata sve kategorije poreskih prihoda, ali i ostale da.bine iza kojih stoje mehanizmi dr.avne prinude kao što su primanja organizacija obaveznog socijalnog osiguranja sa poznatim sastavnicama penzijskog i invalidskog osiguranja. Tu su zatim prihodi od privatizacije, međuarodne donacije, prilivi po osnovu javnog (posebno inostranog) zaduživanja i mogući prihodi po osnovu kreiranja novčane mase. Paralelno sa prihodima valja pomno pratiti i pažljivo razmatrati i rashode jer oni u pribli.no istoj meri predstavljaju materijalnu osnovu državne moći i jednako snažan skup instrumenata putem kojih dr.ava utiče na privredu, a raspodelu markantno odvaja od obrasca koji bi proistekao iz tržišnih i njima primerenih regulativnih mehanizama Mnogo je segmenata u privredi na kojima ono .to se očekuje biva i ostvareno, i to prvenstveno i baš zbog toga što se očekivalo. Samoispunjavajući potenicjal očekivanja ovde je verovatno jači nego na bilo kom drugom segmentu. I Kovačević skreće pa.nju na okolnost da komotna fiskalna politika prebacuje prevelik teret na monetarnu politiku, ali usput nagoveštava, vi.e u vidu jedne jedva uočljive aluzije, da u jednoj dolarizovanoj privredi dometi monetarne politike mogu da budu osetno ispod nivoa kakav se očekuje u manje izokrenutim okolnostima. Dobar kontekst za proučavanje odveć ekspanzivne državne potrošnje pružala su i izučavanja tranzicije i pratećih poteza na planu institucionalnog prilagođavanja.